

ASIM'DAN TAHA'YA TÜRK ŞİİRİNDE NESİL TASAVVURU

Generation Conception in Turkish Poetry from Asim to Taha

Dr. Mehmet Fetih YANARDAĞ

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, fyanardag@hotmail.com,
orcid: 0000-0001-9903-542X

Ferhat ALTUN

Dr. Öğrencisi, Kahramanmaraş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ferhataltuun@gmail.com, orcid: 0000-0002-6361-5411

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 31.12.2023
Kabul/Accepted: 07.03.2024

DOI: 10.51592/kulliyat.1412710

Anahtar Kelimeler

Asım, Taha, nesil tasavvuru,
ideal insan.

Keywords

Asım, Taha, generation
conception, ideal human.

ÖZ

Edebiyat ve edebiyatta çok önemli bir yer tutan şiir, insanın vücuda getirdiği toplumla sürekli ve tabii bir etkileşim içerisinde olmuştur. Şiir, insanın her türlü ferdî duygusuna temas ettiği gibi toplumun sesi olmuş, toplumu bir arada tutan maddi ve manevi unsurları işlemiştir. Buna binaen toplumun aksaklıklarını görüp dile getirdiği gibi bir de bu toplumsal aksaklıklara çözüm aramaya çalışmıştır. Nitekim her millet ve medeniyet içerisinde edebiyat ve edebiyatın mihenk taşı olan şairler, içerisine doğdukları toplumun yükünü omuzlamaya çalışmış ve bunu yaparken de çeşitli fikrî hareketleri ortaya çıkarmış ya da hâlihazırda bulunan fikrî cereyanlardan etkilenecek kendilerine görev bildikleri işi ifa etmeye çalışmışlardır. Öyle ki edebiyatımızın çeşitli dönemlerinde bunun gibi durumlara tesadüf etmek gayet doğaldır. Muhtelif inanç ve geleneklere bağlı olan Türk şairleri, değişen ve değişirken birçok sorunun ortaya çıktığı insan ve toplum meselesine kayıtsız kalmamıştır. Bu meseleler için çeşitli fikirler ortaya koymuşlardır. Bu fikirlerden bir tanesi de topluma örnek olabilecek bir şahıs merkezinden hareketle ideal bir nesil tasavvurudur. Bu çalışmada Mehmet Akif Ersoy'un Köse İmam'ın oğlu Asım üzerinden idealize ettiği bir nesilden Sezai Karakoç'un Taha üzerinden idealize ettiği nesle değin bir inceleme yapılacaktır.

ABSTRACT

Poetry, which has a very important place in literature and literature, has been in a continuous and natural interaction with man and the society that man has brought into being. Poetry has been the voice of the society as well as touching all kinds of individual feelings of human beings, and has processed the material and spiritual elements that hold the society together. Therefore, it has not only seen and expressed the failures of the society, but also tried to find solutions to these social failures. As a matter of fact, poets, who are the cornerstone of literature and literature in every nation and civilisation, have tried to shoulder the burden of the society they were born into, and in doing so, they have created various intellectual movements or tried to fulfil their duty by being influenced by the existing intellectual movements. It is natural to come across such situations in various periods of our literature. Turkish poets, who adhere to various beliefs and traditions, have not remained indifferent to the issues of human and society, which are changing and many problems arise while changing. They put forward various ideas for these issues. One of these ideas is the conception of an ideal generation based on a person who can be an example for the society. In this study, an examination will be made from a generation idealised by Mehmet Akif Ersoy through Asım, the son of Köse İmam, to the generation idealised by Sezai Karakoç through Taha.

Atıf/Citation: Yanardağ, M. F.; Altun, F. (2024). "Asım'dan Taha'ya Türk Şiirinde Nesil Tasavvuru", *Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Hasan KAVRUK Armağan Sayısı, 22(Mart), 445-464.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Mehmet Fetih YANARDAĞ, fyanardag@hotmail.com

GİRİŞ

İdeal ya da model insan, insanlar için rol model konumundadır. Rol model; insanın hedeflerini, tutum ve davranışlarını örnek aldığı, özümsemeye veya taklit etmeye çalıştığı insan olarak tanımlanabilir (Budak, 2003: 636). İdeal insan tasavvuru ile alakalı çalışmalar incelendiğinde genel itibariyle bu kavramdan ziyade "İnsan nedir?" sorusuyla karşılaşmaktadır. İnsanın bir rol model olabilmesi, onun erdemli olması ile alakalıdır. Erdemli olmanın doğuştan gelme ya da sonradan eğitim alarak kazanılan bir özellik mi olduğu Yunan filozoflarınca tartışma konusu olmuştur. Bu, ideal insan tasavvurunu tanımlamanın ilk basamağıdır. Nitekim Yunan filozoflarına bakıldığında Sofistler ile başlayan ve Sokrates, Platon ve Aristoteles ile süregelen ahlak düşüncesi, insanın tabii ve kesbi özelliklerini vurgulayan, fakat çoğunlukla doğuştan gelmekte olan özelliklerin ve eğilimlerin eğitim ile harmanlanarak yetkinleştirilmesini temel alan görüşlerdir. Tabiatındaki tüm varlıkların bir amacının oluşu ve bu amacı gerçekleştirmeye hizmet eden işlerin tabiatında olanı yansıtması, insan söz konusu olduğunda daha önemli ve üzerine daha çok fikir yürütülen bir hâl gelmektedir. Ele aldığımız ideal insan çerçevesinde Aristo ve Platon'un görüşlerini özetlersek ideal insanın ne doğuştan bize verilmiş özelliklerle oluşabileceğini ne de yalnızca eğitimle oluşturulabileceğini ifade edebiliriz. Hem eğitimin hem de temelin sağlam olmasıyla ideal insanın oluşabileceği çıkarımını yapabiliriz (Akmeşe, 2022: 15). Semavî dinler incelendiğinde ise net bir insan modelinin çizildiği anlaşılır. Nitekim dinler, insanın nasıl olması gerektiğini bildirirken ideal insan portresini de çizmiş olur. Dinlere göre ideal insan; adil, affedici, emanete riayet eden, yalan söylemeyen, ölçüye-tartıya dikkat eden, hata işlediğinde tevbe eden, insanlara yardım eden, yapılması emrolunan ibadetlerini yerine getiren, başkalarının hukukuna saygı gösteren, iyiliği emreden, kendi inancının yasaklamış olduğu hâl ve hareketlerden kaçınıp yalan yere yemin etmeyen kişidir (Şağbaşı, 2006: 122).

İnsan ve insani değerler noktasında her türlü konuyla alakalı olan edebiyat, yeşerdiği toplum içerisinde ihtiyaç duyulduğu takdirde kendi milletinin maddi veya manevi açıdan ihtiyacı olan kişiyi idealize etme yoluna gitmiştir. Bunu yaparken milletinin dinini, kültürünü, zihin yapısını, içinde bulunduğu tarihi şartları göz önüne almış ve ortaya bir rol model koymuştur. Buradan hareketle denilebilir ki rol model ya da ideal insan; bir milletin tarihi, kültürü, dini, zihin yapısı, eksiklikleri, geliştirilmesi gereken yönleri ve buna binaen yaşadığı şartlar göz önüne alınarak oluşturulmaya çalışılan, bireyi ve toplumu içinde bulunduğu durumdan daha iyi bir duruma ulaştırmak için idealize edilmiş örnek insandır.

Çalışmanın asıl konusu Mehmet Akif'in Asım'ından Sezai Karakoç'un Taha'sına giden süreci kapsasa da bu şairlerden önce nesil tasavvurunu yansıtan önemli eserlere de değinilecektir. Zira ilk başlarda klasik medrese eğitiminin sunduğu İslamî bir tavra sahip olan fert, Batı karşısında gerilemeye başlayıp yıkılışa doğru koşar adım ilerleyen bir devlet içerisinde, medeniyet olarak daha ileride olan Batı'nın kıyafetine bürünme yolunu tutmuş ve İslâm çizgisinden sıyrılarak Pozitivizm ve Hümanizm furçasına kapılan bir birey olarak karşımıza çıkmıştır. Bu

serüven, elbette Mehmet Akif'i ve Sezai Karakoç'u etkilemiş ve bundan dolayı özellikle Nâbî ve Tevfik Fikret'e temas edilmesi gerekli görülmüştür:

Toplumun ve insanın değişen dünya karşısında muhatap olduğu kırılmalara karşı bir nesil tasavvur eden kişilerin başında 17. asır Türk şairlerinden biri olan Nâbî gelmektedir. Oğlu Ebu'l-Hayr Mehmet için yazmış olduğu *Hayriyye* (1701), nasihatname türü içinde en meşhur olanıdır. Şairin bu eseri Kur'an-Hadis temelinde yazdığı ve kendisinin zaten Klasik-İslâm kültürü ve geleneği içinde yetiştiği göz önüne alınca bu çerçevede bir portre çizmesine ulaşmak gayet tabiidir. O, oğlu için yazmış olduğu eserde erdemi övme yoluna gitmiş; *Hayriyye*'de bir insanda bulunması gereken davranışlardan söz etmiş ve bireysel bir ahlak tablosu çizmiştir. Bu tabloda ideal insan şöyle çizilmiştir: Tokgözlü, başkalarıyla alay etmeyen, insanlara iyi davranan, güzel ahlaklıdır; gıybetin, fal ve büyü ile uğraşmanın zararlarını, içkinin kötülüğünü bilen, giyinmedeki aşırılıklardan kaçınan ve bu hususta mütevazı giyinmenin önemi bilip ona göre hareket eden insandır (Samsakçı, 2007: 1369). Bunların yanı sıra Nâbî, dönemin idarecilerinin kötü yola sapmalarından da söz etmiş olup halk ve idare arasındaki fitneden oğlunu sakındırmak için eve kapanmasını telkin etmiştir. Bu durum, Hayri'nin toplum için mücadele eden bir bireyin aksine pasif bir birey olarak karşımıza çıkmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra onun çizdiği tabloda birey, soylu bir insan yani karşımıza İslâm'ın çıkarmış olduğu "eşref-i mahlûkat" olan insandır. Nitekim aynı dönemde Sümbülzâde Vehbî'nin oğlu için yazmış olduğu *Lütfiyye* (1791) de aynı çizgide olan bir eserdir. Bu eserlerin İslâmî çizgide nasıl yaşanılacağını anlatmış olmaları bakımından İmam Gazalî'nin talebesi için kaleme almış olduğu *Eyyühe'l-Veled* adlı eserden etkilenmiş olduklarını göstermektedir. Klasik Dönem'de yazılmış olup ferdi ve bu fertten neşv ü nema bulacak olan nesli, içerisinde bulunulan durumdan kurtarmak ve onlara bir kurtuluş yolu göstermek adına başvurulmuş yegâne kaynak İslâm olmuştur. Tabi ki bu eserin yazılışı, döneminde siyasi ve sosyal çatlaklıkların oluşmasından ötürü ferdin bozulan ahlakıyla da alakalıdır.

Diğer taraftan Osmanlı Devleti'nin Batı'ya karşı üstünlüğünü yitirdiği olayların yaşanması, yeni bir döneme girişin sebebidir. Devletin siyasî ve askerî güç kaybı, siyasîleri ve aydınları yeni yollar aramaya sürüklemiştir. 1699 yılında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Viyana önlerinde uğradığı ağır yenilgiyle Batı'nın üstünlüğünü kabul etmenin tohumları Osmanlı'da ekilmeye başlanmıştır. Askerî alanda alınan yenilgiler doğal olarak siyasi yenilgilere yol açmış ve ilerleyen süreçte Fransız İhtilali ile milliyetçilik hareketini başlatan, Rönesans ve Reform Hareketleri ile de kilisenin egemenliğini kırıp Tanrı'yı kiliseye hapseden Avrupa, insanı merkeze alan Hümanizm ve hemen her şeyi maddeye indirgeyen Pozitivizm akımıyla bütün gücün insanda olduğu ve her şeyin akıl ve dolayısıyla bilimle halledilebileceği fikrini benimsemiştir. Bu durum çok uluslu yapıya sahip olan ve din merkezinde hareket eden Osmanlı'yı ciddi derecede sarsmış ve Osmanlı, geç de olsa Avrupa ülkelerinde elçilikler açmış ve Avrupa'ya öğrenciler gönderip imparatorluk içerisinde yenilikçi hareketler yapmaya koyulmuştur. Bu yenilgiler de halkın ve bilhassa aydınların kimlik bunalımına girmesine sebep olmuştur. Böylelikle hayatını İslam temelinde bulmuş olan ve İslâm'ın, hayatını düzenlemesine razı olan toplumdaki kurtuluşun yollarından biri de yeni bir kimlik inşası olmuştur. Bu sarsılma, medeniyetin çözülmesini ve Müslümanların gerilemesini durdurup tekrar güçlenmesi yollarını ararken özellikle Avrupa'yı yakından tanıma fırsatı bulmuş olan aydınların Pozitivizm ve Hümanizm ile tanışması sonucu başlamıştır. Avrupa'nın metafizik meseleleri terk edip sadece zahire yönelmesi ve Tanrı'dan

uzaklaşıp insana yaklaşması ve bu hareketle dünya genelinde üstün bir konuma gelmesi, öncelikle aydın ve siyasi kesimde bir kimlik karmaşasına neden olmuştur. Bu karmaşa bazı aydınları "İnsanlık Dini"ne doğru çekmiştir. Nitekim bu aydınlar içerisinde Beşir Fuat, Pozitivizm'in kurucusu olan Auguste Comte'tan etkilenmiş ve bu akımın Türk topraklarındaki ilk temsilcisi olmuştur. Tanzimat Dönemi'nin ve bundan doğan Batılılaşma Hareketi'nin kurucusu ve en önemli şahsiyeti olan Reşit Paşa da Auguste Comte'tan mektuplar almış ve kendisinden önemli derecede etkilenmiştir. Reşit Paşa'nın etkilediği ve Tanzimat'ın en önemli ediplerinden olan İbrahim Şinasi, Reşit Paşa aracılığıyla Auguste Comte'tan etkilenmiş ve "Vatanım rûy-i zemîn; milletim, nev-i beşer." düşüncesiyle karşımıza çıkar." (Samsakçı, 2007: 1366). Bütün insanlığı kucaklayan bu ifade ve bunun yanı sıra Şinasi'nin akılcı tutumu karşımıza 19. asırda modern bir eğitim almış, Avrupa'yı yakından tanımış, Pozitivizm ve Hümanizm'den etkilenmiş olan şair Tevfik Fikret'i çıkarmıştır.

Klasik medrese kültüründen çok farklı olarak modern bir tahsil görmüş olan Tevfik Fikret, Batılılaşmanın tavizsiz bir savunucusu olarak vatanın ve toplumun kurtarılması için yegâne kurtuluşu, temeli Pozitivizm'in bilimciliği ve Hümanizm'in insan merkeziliği olan Avrupa'da görmüştür. Bu bağlamda oğlu Haluk üzerinden yeni bir toplum ve birey tasavvur etmiş ve bunları *Halûk'un Defteri* (1911) adlı eserinde dile getirmiştir. İlk olarak Tevfik Fikret'in çizdiği resimde birey, yolu yalnız yürüyen ve başkalarından yardım beklemeyip kendi göbeğini kendisi kesendir. Bunun yanı sıra yukarıda da ifade edildiği gibi tavizsiz bir bilim savunucusu olan Tevfik Fikret, bilimin bir gün her şeyin üstesinden geleceğine inandığını ortaya koyar. Nitekim Halûk'un Vedâ'ı adlı şiirinde:

"Pür-tehâluk hayat ü kuvvetten/ Ne bulursan bırakma: san'at, fen/ İtimad, itinâ, cesaret, ümid / Hepsi lâzım bu yurda, hepsi müfid..." (Çetin, Parlatır, 2001: 546).

diyerek oğlunun Batı'dan getireceği maddi ve manevi her şeyin ülkesi için faydalı olduğunu belirtir ve hayalindeki toplumun Batılı bir profile sahip olduğunu işaret eder. Bunun yanında hak ve haksızlık meselelerine de değinir ve haksızlıktan uzak durulması gerektiğini beyan eder. İnsanlığa karşı ciddi bir karamsarlık içerisinde olan şair, oğluna hitap ettiği Hayat adlı şiirinde topluma seslenir. Toplumun acizliğinden bahsedip yine toplumun kendi kendisini zirveye çıkaracağına inanır:

"Beşer... Bu şimdi muazzeb sürüklenen meflûc/ Adım adım edecek zirve-i halâsa urûc.../ İnan, Halûk ezeli bir şifadır aldanmak!" (Çetin, Parlatır, 2001: 456).

Ayrıca gelecek neslin her bir ferдинin güneş olduğunu ve yarını aydınlatacağını dile getirir. Tevfik Fikret'in hayal ettiği nesil, vatan ve insanlık için canını feda edecek bir nesildir. Onun şiirlerinde oğlu üzerinden ele aldığı bir kavram da "hürriyet" kavramıdır:

"Ey şanlı vatan bayrağı, bir gün seni oğlum/ Bir mevkib-i zî-heybet-i hürriyet önünde/ Çekmiş görebilseydim... O pür-hande ölürken/ Etmezsem eğer şevkını takdis ile secde;/ Dünyada en alçak baba elbet ben olurdum/ Oğlum, onu gönlünce yaşat... Ölme fakat sen" (Çetin, Parlatır, 2001: 530).

Tevfik Fikret'in şiirinde din meselesi de ayrı bir yer tutmaktadır. Onun inandığı bilim; şeytanı, meleği, cini inkâr ederek dolaylı yoldan Tanrı'yı da inkâr etmiştir. Maddeyi altına çevirecek olan bilim, insanı merkeze almış ve bu durum Tevfik Fikret'in şiirine net şekilde yansımıştır:

"Bir gün yapacak fen şu siyah toprağı altın/ Her şey olacak kudret-i irfanla... inandım" (Çetin, Parlatır, 2001: 456).

Tevfik Fikret'in bu tavrı onun Batı'dan ne derecede etkilendiğinin bir göstergesidir. Bu durum, çizdiği nesil portresinde öze yani İslam'a ve geleneğe yabancı olan bir fert portresidir.

Tevfik Fikret'in oğlu Halûk merkezinde tasarladığı nesil özetle: akıl ve bilimin sonsuz kudreti olduğuna inanan, vatanperver, hümanist, yalnız başına hareket edip başkasından medet ummayan, haksızlığa yaklaşmayan, Batıcı olup Batı'nın her şeyinin getirilmesini uygun gören bir nesildir.

Asım'dan Taha'ya Diriliş Nesli Tasavvuru

Giriş kısmında ifade edilen değişime karşılık, I. Dünya Savaşı'nın yaşanması sonucu kendisine hayran olunan Batı'nın öteki yüzü gözler önüne serilmiş ve İslamî hassasiyet taşıyan Mehmet Akif de buna karşı yeni bir nesil tasavvuru ortaya koymuştur. Nitekim Mehmet Akif; medenî, akılcı, hümanist olarak addedilen ve peşinden gidilen Batı'nın o çelik zırlı duvarlarını Çanakkale'de görmüş ve aydınlarımızın nasıl bir yanığı içerisinde olduğunu şöyle ifade etmiştir:

"Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz.../ Medeniyet denilen kahpe, hakikat, yüz­süz" (Ersoy, 2021: 789).

Safahat'ın (1911-1933) altıncı bölümünde yer alan *Asım* kitabı, şair tarafından 1919 yıllarında yazılmaya başlanmış olup Milli Mücadele Dönemi'nin sosyal, siyasi ve ekonomik şartlarından ötürü 1924 yılında tamamlanabilmiştir. Dönemin önemli şahsiyetleri olan Süleyman Nazif, Cenap Şehabettin, Abdülhak Hamid, Sami-paşazade Sezai ve Mithat Cemal Kuntay tarafından takdire şayan görülmüştür. (Ersoy, 2021: 712).

Mehmet Akif'in Köse İmam'ın oğlu olan Asım üzerinden ortaya koymak istediği nesil şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Asım Arapça bir kelimedir ve "ismet" masum olmak, günah işlememek, korunmak anlamlarına gelmektedir. Namuslu, iffetli, temiz ve yasak olana yaklaşmayan, günah ve haramdan sakınan perhizkâr olan kişi manasında kullanılır. Kur'ân-ı Kerim lügatine göre "Asım" korumak fiilinin ism-i failidir. Koruyucu, kurtarıcı manası Mehmet Âkif'in düşüncesine daha uygun düşmektedir. (Elmas, 2021: 1) Mehmet Akif, ilk olarak Asım'ı isminin anlamına paralel bir şekilde -yani koruyucu ve kurtarıcı olabilmesi için- fiziki özelliklerinden bahseder:

"- Hocam, evlâdına benzer bulamazsın arasan/ Görmedim ben bu kadar dörtbaşı mamûr insan/ Ne büyük hilkat o Asım ne muazzam heykel! / Onu, bir şîr-i hamâset gibi, ilhâm-ı ezel/ Sana sunduysa, açıp ruhunu teşrîhe çalış.../ Galiba oğlanı yanlış görüyorsun, yanlış! / Yalnız göğsünün eb'âdı sandın yüksek? / İn de a'mâkına bir bak, ne derinmiş o yürek!" (Ersoy, 2021: 794).

Şair, adeta içi dışı bir olan bir fert çizer ve cüssesi gibi ruhsal derinliğinin de muazzamlığına dikkat çeker. Çünkü Asım'ın büyük bir yaratılışa sahip olması ve heykel gibi muazzam bir güzelliğe sahip olması onun içindeki iman denizi ile alakalıdır. Fizikî ve ruhî özelliklerinin yanında zorlu bir yola çıkacak olan Asım'ın vasıflarının en önemlisi de imandır. İman ile birlikte şair; salahiyet, sebat ve hak kavramlarını da ekleyerek bu yolculukta Asım'ın bu özelliklere sahip olursa hüsrana uğramayacağını dile getirir:

"Başta iman—ı hakîki geliyor, sonra salâh./ Sonra hak, sonra sebat, işte kuzum insanlık/ Dördü birleşti mi yoktur sana hüsrân artık." (Ersoy, 2021: 784).

İman meselesinden sonra ilim ve irfanın milleti kurtarıp yükselteceğine inanan şair, Asım'a buna dair şöyle telkinde bulunur:

"Hadi tahsilini ikmale tez elden, hadi sen!/Çünkü milletlerin ikbâli için, evlâdım,/ Marifet, bir de fazilet... İki kudret lâzım.../ Marifet kudreti olmazsa bir ümmette eğer/ Tek faziletle teâlî edemez, za'fa düşer/ İbtidâîliğe mahsûs olan âvâre sükûn/ Çöker a'sâbına. Artık o da bundan memnûn" (Ersoy, 2021: 802).

İrfansızlığın bir ümmeti büyük zaafa düşüreceğini iddia eden şair, şiirin devamında cehaletin taundan daha beter bir bela olduğunu dile getirir. İlim onun nezdinde bir milletin geleceğinin garantisidir. Onun için en önemli noktalardan biri de Batı'nın emrine ram olmayan bir nesildir. Asım'ın şahsında şekillenen nesil cesurdur ve katı namusludur. Zulmü alkışlamayan, zalimi sevmeyen, başının gitmesi pahasına zalime itaat etmeyen, hak olanı savunan ve haksızlığı ezip geçerken hak olanı yükselten, hukuka saygılı, bağımsızlığa âşık bir nesildir:

"Zulmü alkışlayamam, zâlimi aslâ sevemem/ Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem/ Biri ecdâdına saldırdı mı, hattâ boğarım.../ – Boğamazsın ki! – Hiç olmazsa yanımdan koğarım." (Ersoy, 2021: 763).

Şair, çizmiş olduğu bu portrede Asım'ın Batı'nın sadece ilmini alması gerektiğini bildirir. Burada dikkat çeken nokta: Mehmet Akif'in isteğinin Tevfik Fikret'in oğluna: "Batı'da ne bulursan getir." isteğinden farklı oluşudur. Doğru, zaten Akif'e göre kültür, insanlık ve inanç yönünden geri bir millet değildir:

"Sade Garb'ın, yalnız ilmine dönsün yüzünüz/ O çocuklarla beraber, gece gündüz, didinin/ Giden üç yüz senelik ilmi sık elden edinin!" (Ersoy, 2021: 806).

Mehmet Akif'e göre Kur'an'ı anlamanın en önemli yolu ilimdir. Bunun yanında asrın idrakine karşı bir şey ortaya konulacaksa ortaya konulacak olan şey, Kur'an'dan ilham alınarak dile getirilmelidir. İlim öğrenmiş olan Asım'ın Nesli Kur'an'a sarılarak bir yaşam idame ettirmelidir:

"Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhâmı/ Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslâm'ı/ Kuru dava ile olmaz bu, fakat ilm ister;" (Ersoy, 2021: 783).

Kur'an'a sarılıp ilimle yaşayan neslin vazgeçilmez bir özelliği de şaire göre gayretli olmasıdır. Şair, Asım'ı yükselmenin en mühim şartı olan gayrete çağırmaktadır:

"Oturup dil dökecek yerde gidip döksene ter! / Bin çalış gayen için, bir kazan ömründe yeter" (Ersoy, 2021: 775).

Bunca hasletin yanında Asım'ın en mühim özelliği vatansever oluşudur. O; Millî Mücadele'ye katılmış, düşmanın tabyalarına karşı gülümseyerek durmuş, İslam ve vatan için kendini feda etmiş bir şahsiyettir ve onun mücadelesi tevhidi kurtaran Bedir kahramanlarının mücadelesi gibidir:

"Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker/ Gökten ecdât inerek öpse o pâk alnı değer/ Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhidi/ Bedrin aslanları ancak bu kadar şanlı idi." (Ersoy, 2021: 59).

"Kaplamış yurdumun afakını madem şühedâ/ Varsın olsun kalanın uğruna Asım da fedâ" (Ersoy, 2021: 801).

Mehmet Akif; Asım'ın şahsında imanlı, ilim ehli, cesur, vatanperver, hakkaniyete düşkün, salahiyyete ve sebata sahip, gayretli, zulmün ve zalimin karşısında başını verse de onlara itaat etmeyen, cesur aynı zamanda da sıhhatli bir nesil portresi çizmiştir.

Mehmet Akif'ten sonra karşımıza çıkan ilk ideal nesil portresi Mustafa Kemal Atatürk tarafından yazılan "Gençliğe Hitabe" adlı metinde ortaya çıkar:

"Ey Türk gençliği! Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinedir." (Atatürk, 2020:217).

Diye başlayan hitabede bu gençliğin asıl özelliği ve gayesi Türklerin ve Türk Cumhuriyeti'nin geleceğini ve varlığını sonsuza kadar korumaktır. Nitekim bu gençliğin varlığının salt temeli burasıdır. Bu koruma refleksi gençliğin en kıymetli hazinesidir. Devamında içeride ve dışarıda vatana kasteden, hile yahut cebren ülkeyi herhangi bir kıyafet içinde zapt etme eğiliminde olan grup veya şahıslara karşı uyanık olan ve bunlara fırsat vermemesi gereken bir gençlik çizmektedir. Bu gençliğin ihtiyacı olan kuvvet damarlarındaki kanda yani özünde mevcuttur. Bu gençliğin mürşidi ilimdir.

Mehmet Akif'ten Sezai Karakoç'a giden süreçte Necip Fazıl Kısakürek da karşımıza çıkar. Necip Fazıl, kendisinden önce nesil tasavvurunda bulunmuş şairler gibi oğlu bağlamında bir nesli tasavvur etmemiştir. Bunun yegâne sebebinin bireyden topluma doğru gitmek düşüncesi olduğunu düşünmek gayet yerindedir. O, Büyük Doğu adı altında bir nesil oluşturmak istemiştir. Büyük Doğu Nesli: İslam'ı yaşayan, Hz. Muhammed'i örnek alan, zihin âlemini Kur'an ve hadislerle ören, zamanı ve mekânı en iyi şekilde kavrayan ve sürekli bir hareket içinde olan gençliktir. Necip Fazıl, bu nesli alternatif bir nesil olarak dönemin zihniyeti ile mücadele etmek gayesiyle tasavvur etmiştir (Aydoğdu, 2018: 1612, 1626). Nitekim Necip Fazıl, *İman ve Aksiyon* (1964) adlı eserinde tasarıda bulunduğu gençliğin 11 vasfına dikkat çekmiştir. Bu vasıflar: "Aşk, üstün akıl ve sır idraki, nefis muhasebesi, eşya ve hadiselerle tahakküm ve onları tasarruf mizacı, aksiyon ruhu, gözü karalık, fedakârlık ve disiplin, en derin merhamet içinde en keskin şiddet; başta samimiyet, her şubesiyle O'nun ahlakı, zarafet ve estetik, tek ümmet modeli olarak sahabiyi almak." (Aydoğdu, 2018: 1612, 1626). Şair, çeşitli şiirlerinde de temas ettiği ideal gençlik hakkında bir de "Gençliğe Hitabe" yazmıştır. Bu yazı, Necip Fazıl'ın tasavvur ettiği gençliğe gür bir çağrıdır.

"bir gençlik, bir gençlik, bir gençlik... 'zaman bendedir ve mekân bana emanettir!' şuurunda bir gençlik..."(Kısakürek, 2014: 243).

diye başlayan hitabede Necip Fazıl, zamana ve mekana hakim olan, halka değil Hakk'a inanan, hakimiyetin Allah'a ait olduğunu kabul eden; dininin, dilinin, beyninin, ilminin, ırzının, evinin, kininin, öcünün davacısı olan; sürekli bir hareket içerisinde atılgan, cesur, patron ve istismarcılara karşı boyun eğmeyip hakkını arayan, kapitalistlere gözdağı veren, kökü ezelde ve dalı elette olan kutsal yolun diyalektiğine, aşkına, idrakine varmış olan bir gençlik portresi çizer. Bu gençlik aynı zamanda Batı'nın ve Batı'ya uyararak yanlış yola sapmış olan Müslümanların -ki bunlar kendi ataları da olsa- kaybettikleri yüzünden onları azarlayan bir gençliktir. Bunların yanında nefisini asrın aldatıcı taraflarından da korumasını bilen bu gençlik, Hz. Muhammed'e tutunmuş bir gençliktir. Bu hitabenin yanı sıra

Necip Fazıl'ın gençlik tasavvuru şiirlerinde de dallanıp budaklanır, nitekim bu şiirlerde ilk olarak karşımıza çıkan "Zindandan Mehmet'e Mektup" adlı şiiridir. Söz konusu şiirde:

"Mehmed'im, sevinin; başlar yüksekte/ Ölse de sevinin, eve dönsek de! / Sanma bu tekerlek kalır tümsekte/ Yarın, elbet bizim, elbet bizimdir! / Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir!" (Kısakürek, 2016: 422).

diyerek bu gençliğe bir ümit aşılar. Yarınlar bu gençliğin olacaktır, anlayışı hâkimdir. Bir başka şiir ise "Muhasabe" adlı şiiridir. Necip Fazıl bu şiirde:

"Buluştururlar bizi, elbet bir gün hesapta/ Lafını çok dinledik, şimdi iş inkılâpta/ Bekleyin, görecektir, duranlar yürüyeni/ Sabredin, gelecektir; solmaz, pörsümez Yeni! / Karayel, bir kıvılcım; simsiyah oldu ocak! / Gün doğmakta, anneler ne zaman doğuracak?" (Kısakürek, 2016: 402).

diyerek sözün değil fiilin, durağanlık değil hareketin önemli olduğunu vurgular. Yine ümitli bir portre çizerek pörsümeyecek olan omurgalı ve yenici gençliğin yakında ortaya çıkması gerektiğine dair bir soru yöneltir. Bir diğer şiir olan "Utansın" şiirinde ise:

"Tohum saç, bitmezse toprak utansın! / Hedefe varmayan mızrak utansın! / Hey gidi Küheylan, koşmana bak sen!/ Çatlarsan, doğuran kısrağın utansın!" (Kısakürek, 2016: 413).

diyerek bu gençliğin elinden gelen her şeyi yapması, bir şeyler için beklemektense bütün gayretini sarf edip tevekküle yönelmesi gerektiğini ifade eder. Noel ağacına karşılık çınar ağacını öne sürerek Doğu-Batı ayrımını da vurgular. Eğer gereğini yaptıktan sonra kendisinden sonra gelen nesiller gayret etmezse bu onların sorunu değildir. Necip Fazıl, "Aman!" şiirinde ise:

"Genç adam, at yorganı! / Sana haram, uyuman! / Aman, efendim aman! / Efendim, aman, aman!" (Kısakürek, 2016: 428).

mısralarıyla uyumanın haram olduğunu dile getirir de karamsarlığa kapılmış şekilde bu nesille alay etmeyi ihmal etmez. "Emanet Olsun" şiirinde ise tasavvur ettiği Büyük Doğu Nesli ile vedalaşır gibidir ve onların Hak'tan ve hakikatten ayrılmamaları gerektiğini dile getirir.

Nesil tasavvuru bağlamında Türk edebiyatı içerisinde karşılaşılan ve Necip Fazıl ile aynı dönemde yaşamış olup onun İslamcı tavrının aksine Marksist/Leninist propagandayı seçen ve başta bunun temelinde bir hayat kurmaya çalışıp daha sonra Hümanizm'e doğru kayan şair Nazım Hikmet Ran karşımıza çıkar. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve yeni bir devletin kurulması, elbette toplumun önde gelen insanlarını bir gelecek tasavvurunda bulunmaya sevk edecektir. Nazım Hikmet de öz oğlu Mehmet üzerinden bir nesil tasavvur eder. Şair; bütün kavgasını Marksizm temelinde hürriyet, isyan, gayretlilik, insan sevgisi ve eşitlik kavramlarıyla söylerken aslında isteği kendisi için değil oğlu Mehmet ve onun üzerinden hayal ettiği nesil içindir. Nazım Hikmet'in hayal ettiği hayat, kendisinin değil; oğlu ve onun üzerine kurduğu neslin yaşayacağı hayattır.

Şiirlerini toplumcu gerçekçi (sosyalist realizm) bir poetikaya yaslayan Nazım Hikmet, sanatın ideolojik temele bağlı bir amacı olduğuna inanır. İdeolojik temel ise Marksist bakış açıdır. Dolayısıyla onun gelecek tasavvurunun özünü de bu bakış açısı oluşturur (Çam, 2011: 52). Nitekim Marksist bakış onun gelecek tasavvurunda zıtlıkları

karşı karşıya getirir. Bu zıtlıklar zalim-mazlum, işçi-patron, köy-kent, iyi-kötü çatışmasıyla ortaya çıkar. Her ne kadar aşk, memleket özlemi, sevgi gibi duyguları yoğun yaşayan bir şair olsa da Marksist propaganda onun şiirinde idealize ettiği nesli maneviyattan uzaklaştırıp makineye hâkim, sürekli geleceğe doğru hızla ilerleyen bir robota dönüştürecektir. Onun kanaatince makineleşmek, Emperyalizm'in dışlileri arasında yok olan özgürlüğü, hakkı, insanlığı kurtaracaktır.

O, üretilen her şeyin eşit paylaşılması taraftarıdır. Diyalektik materyalizme yaslanan Nazım Hikmet, sınıfsız bir toplum için mücadele etmiş; bazı şiirlerinde bunu sosyal bir çatışma ve gelecek umudu olarak işlemiş, bazı şiirlerinde daha ütöpik bir dünyanın tasavvurunu kurmuştur. Türkiye şartlarında topraksız köylüyü ve sendikal hakları olmayan işçi sınıfını mücadeleye çağırılmış ve onların örgütlenmesini istemiş; kendisi de hayatı ve şiirleriyle onlar için mücadele etmiştir (Çam, 2011: 53). Şiirlerine bakıldığında Nazım Hikmet'in inancı; iş gücü, madde ve makinelerdir. Nitekim şiirinde:

"Efendiler, ağalar, evliyalara, keşişler/ Ebedi karanlığın boğulsun kollarında" (Ran, 2008, 194).

diyerek bunu gözler önüne sermiştir. Nikbinlik şiirinde ise güneşli güzel günlere olan umudunu motorların maviliklere sürülmesine bağlar:

"Güzel günler göreceğiz çocuklar, /güneşli günler/ göre-/ -ceğiz.../ Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar" (Ran, 2008: 206).

Nazım Hikmet, zıtlıklar üzerine idealize ettiği toplumun Sosyalizm sayesinde Emperyalizm'i yeneceğini düşünür ve al atlarla Emperyalizm' in ölümünün Sosyalizm' in elinden olacağına inanır (Çam, 2011: 53):

"Önümüzde artık şarkın kurtuluş yılı/ bize kanlı mendilini sallıyor/ Al atlarımız emperyalizmin göbeğini nallıyor." (Ran, 2008: 37).

Makine hâkimiyetinin özlemini çeken Nazım Hikmet, makinayı tabiatı değiştirmek için istemekle kalmaz; kendisi de bu değiştirme faaliyetinin bir parçası olarak, makine olmak ister. Makinalaşmak şiiri bu bakımdan dikkati çeker (Enginün, 2008: 58):

"kuyruğuma çift uskuru taktığım gün!/ trrrrum!/ trrrrum!/ trrrrum!/ trak tik tak!/ Makinalaşmak/ istiyorum!" (Ran, 2008: 39).

Sosyalizm'in paranın eşit dağıtılması anlayışını ilke edinen Nazım Hikmet aynı zamanda sanatı meta haline getirmeye de karşı çıkar ve sanatını okkayla satan sanatkâra ateş püskürür:

"sanatı okkayla satan sanatkâr;/ Ettiğin kâr/ Soksan da kafanı dükkânına/ dükkânını yedi kat yerin dibine soksan/ yine ateşimiz seni/ yağlı saçlarından tutuşturarak/ bir türbe mumu gibi damla damla eritecek!" (Ran, 2008: 157).

Ayrıca Nazım Hikmet'te kadim olan daha geridir anlayışı mevcuttur. İslam'da kadim olanın kıymetli olması düşünüldüğünde Nazım Hikmet'in:

"Ben sadece ölen babamdan ileri/ doğacak çocuğumdan geriyim/ ve bir kavganın adsız neferiyim..." (Ran, 2008: 405).

mırsraları bunun aksi bir fikirde olup sürekli olarak gelişileceğini ve daha ileriye gidileceğini düşünür. Ayrıca bir başka şiirinde:

"Meselâ bakın/ 'Gelecektir sana vadettiği günler Hakkın./ Hayır, / gelecek günler için/ gökten ayet inmedi bize/ Onu biz, kendimiz/ vadettik kendimize." (Ran, 2008: 608).

diyerek Mehmet Akif'e telmihte bulunan şair, gelecek günlerin Tanrı tarafından vadedildiğini inkar edip her şeyin insan eliyle olacağını iddia eder. Bu tamamıyla Pozitivizm'in etkisinin bir göstergesidir. Nazım Hikmet hiçbir zaman ümitsizliğe kapılmaz ve bütün kötü durumlardan kurtulacağına inanır, ayrıca insanların rahatlığa kavuşacağı inancındadır.

"Hastalar / kardeşlerim/iyileşeceksiniz/ Ağrılar, sizılar dınecek." (Ran, 2008: 1543).

Şiirlerinde özgürlüğe, eşitliğe, gelecek güzel günlere inanan Nazım Hikmet, kendi nesli yetişemeyecek olsa da oğlu Mehmet'in neslinin o günlere makine ve bilim ile kavuşacağına inanmaktadır:

"Çocuklar ölebilir yarın atom bulutlarının ışığında/ arkalarında bir avuç kül bile değil/ arkalarında gölgelerinden başka bir şey bırakmadan." (Ran, 2008: 1830).

Görüldüğü üzere Nazım Hikmet; oğlu Mehmet üzerinden gelecekte umutlu, makineleşmiş, bilime ve teknolojiye önem veren, sınıf kavgası içerisinde olup bu sınıflaşmayı yok ederek bütün ezilmişleri kucaklayan, bütün insanlığa yarar sağlayacak bir neslin portresini çizmiştir.

Yeni dönemde Tevfik Fikret, Mehmet Akif, Necip Fazıl ve Nazım Hikmet'ten sonra bir nesil tasavvuruyla öne çıkan şair Sezai Karakoç'tur. Tevfik Fikret, Nazım Hikmet ve Necip Fazıl, öz oğulları üzerinden bir nesil tasavvur ederken; Mehmet Akif ve Sezai Karakoç oğulları olmayan tipler üzerinde bir tasavvur içerisindedir.

Sezai Karakoç, *"Diriliş Neslinin Amentüsü"* (1975) adlı eserinde kendisini bir diriliş eri olarak niteler. Nitekim bu diriliş eri, *Taha'nın Kitabı* (1968) adlı eserindeki Taha'nın ta kendisidir. Bilindiği gibi Taha, Kur'an-ı Kerim'de bir surenin adıdır. Kur'an'da bazı surelerin başında "huruf-ı mukattaa" denilen müstakil harflerin olduğu malumdur. Bu harflerin neyi işaret ettiği konusunda ulemanın ihtilafı söz konusudur. Bahse konu olan surenin başındaki harflerin (Tâ-hâ) bu zümreden olup olmadığı konusu tartışılmış, sahabelerin bir kısmı ile alanın bazı önde gelen isimleri bunların mukattaa değil Arapçanın Nebati ve Suriye lehçelerindeki "ya racul" ifadesinin eşanlamlısı olduğunu ve "ey insan" manasına geldiğini söylemişlerdir. Nitekim Muhammed Esed, mealinde bu harflerle alakalı açıklamaları zikreder ve sureyi diğer meallerde olduğu gibi "1. Tâ-hâ" şeklinde değil "1. Ey insan" şeklinde başlatır (Balcı, 2013: 163).

Taha'nın Kitabı "Değişim, Savaş, Dipnotu, Arayışlar, Taha Sabır Kentinde, Taha'nın Ölümü, Taha'nın Dirilişi" diye yedi bölümden oluşmaktadır. Eserin birinci kısmı olan "Değişim"de Taha'nın değişimi söz konusudur. Bu kısımda dağ başında yalnız olan Taha, bir kavise tesadüf eder. Bu değişim "Taha'nın Bir Kavis Görmesi" başlıklı şiirde şöyle anlatılır:

"Taha dağın ucunda/ Bir kavis gördü/ Taha'daki değişme böyle oldu/ Emdi emdi de Dicle'yi / Bir çocuk nasıl emerse annedeki memeyi" (Karakoç, 2016: 7).

Burada kavis Allah'a dönüşün sembolüdür. Taha, Allah'a dönüşü hissettiği an özüne dönmeye başlar. Dicle'yi emmesi bu öze dönüşün ifadesidir. Kavis bir eleğimsağmadır. Şair, evrenin değişimini anlatmak için bu imgeye başvurur ve evreni köpek olarak niteler. Evrene karşı bu tavır aynı zamanda varoluşsal bir bunalıma da işaret etmektedir. Eleğimsağma, aynı zamanda altından geçenlerin cinsiyet değiştirdiğine dair anlatılan halk inanışına işaretir (Karataş, 2021: 281). Bu inanış, Ömer Seyfettin'in "Eleğimsağma" adlı hikâyesinde de kendine yer bulur. Zira bu hikâyede Ayşe adında bir kızın erkek olma isteği anlatılır ve kız bir gün eleğimsağmanın altından geçerek erkeğe dönüşür. "Taha'nın Kavis Üzerine Sayıklaması" başlıklı şiirde:

"Bugüne dek / Beni hiçbir yay hiçbir ok değiştirmede/ .../ Bu kavis/ Neden değiştirdi beni/ Neden döndürdü beni çevresinde" (Karakoç, 2016: 8, 9).

diyerek kavis hakkında bir sorgulamayı ifade eder. Nitekim bu sorgulama Taha'nın muhatap olduğu dünya ve gördüğü kavis arasındaki ruh hâlinin bir sonucudur. Değişim, sancılı bir kavramdır. Hele ki bir toplum zirveden sonra ciddi bir düşüş yaşadıysa o toplumun aydınları bu sancıyı hisseder. Şiirin devamında ise şair Batı'ya dönük bir eleştiride bulunur. Bunu "Bir Soytarının Saman Yoluna Olan Övgüsünü Kınama" başlıklı şiirde görmek mümkündür. Taha bir okul şölenini hatırlar ve bu şöleninde "Soytarıların en soytarısı" diye nitelendirilen kişinin göğe bir plan gerektiğine dair konuşması yer alır. Bu kısımda dikkati çeken nokta şurasıdır:

"Aldı soytarıların en soytarısı/ Saman çalan hırsızlar/ Ateş çalanlar, kıvılcım aşırıları/.../ Şimdi büyüdük masal sona erdi..." (Karakoç, 2016: 11).

"Ateş çalanlar" ibaresi Prometheus'u işaret eder. Prometheus; ilerlemenin, bilimin ve sanatın temsilcisi olarak Tevfik Fikret'in şiirinde kendisine yer bulur. İlerlemenin tek yolunu Batı'da gören Tevfik Fikret ve Asım'ı Batı'ya gönderen Mehmet Akif'ten farklı olarak Batı'ya ciddi bir eleştiri söz konusudur. Aynı zamanda dünya sistemine insan yetiştiren bir eğitim sistemi de yerilir. Toplumu eğitip önemli bir düzeye getirmesi gereken kişinin Batı'ya hayranlık duyup öğrencilerin beynini yıkaması bir ihanetin özeti gibidir. Bu mısralar Batı'nın ve Doğu'nun evreni yorumlama şekline de eleştiridir. Samanyolu Galaksisi'nin Doğu mitolojisinde saman çalan hırsızların kaçarken yola düşürdükleri tozlardan oluştuğu anlatılmaktadır. Prometheus ise tanrılaşmak gayesiyle Zeus'u kandırıp ateş çalmıştır ve Zeus, bela olarak kadını yaratmıştır. Şair, insanı merkezde görmeyen ve Tanrı'yı ötekileştirmenin temelini oluşturan bu efsaneye karşı çıkmaktadır. Çünkü şiirin devamında salonun ötesinden soytarıların en soytarısına cevap veren bir ses:

"Kadehleri içip şarabı kırılıyorsun/ Doğuştan askersin savaşı kırılıyorsun/.../ Köprü müsün han mısın yıkılıyorsun/ Rolün sembolleri biziz ama sen aktörlüğünü yapıyorsun/ Biz eser verdik sen tulûat yapıyorsun" (Karakoç, 2016: 12).

ifadeleriyle Batı'nın maddeci olduğunu ve bu nedenle her şeyin özünü reddedip zahire yöneldiğini söyler fakat soytarıların en soytarısı Batılı biri değil, Batılılaşan biridir. Doğuştan asker olup savaşı kınaması bunu göstermektedir. Buradan çıkarılacak anlam, Taha'nın özü reddetmeyip ona sahip çıkan ve kimseye kanmayan biri olmasıdır. Bu durum aslında kadehi içip şarabı kıran Batı'ya oğlunu gönderen Tevfik Fikret ve Mehmet Akif ile terstir. Taha'nın tabiatı okuyuşu da Batı'nın kâinata olan bakışı ile terstir. "Samanyolu Destanı" kısmında:

"Sus sus dinlen dinlen ey çan uyumun yok samanyollarına" (Karakoç, 2016: 13).

mısraıyla Hristiyanlığın da kainata dair uyumsuzluğundan bahseder ve bu cephenin artık son bulmasını ister. Çünkü kilise, uzun bir süre Avrupa'ya karanlık bir dönem yaşattığı gibi bir de büyük maddi ve manevi yıkımlara sebep olmuştur. Devamındaki:

"Gökyüzünde bir mıknaş gibi dönen/ Meryem'in yalvarışından İsa'nın neşesinden/ Zekeriya'ya yaklaşan bir testere titreyişinden..." (Karakoç, 2016: 13).

mısralarıyla kâinatı ve tarihi Batı'nın yorumladığı gibi zahirden yorumlamaz ve peygamberlerin hayatlarıyla ilişkilendirir. Bu aynı zamanda bilim istibdadı diye adlandırabileceğimiz ve Batı'nın isteği doğrultusunda bilim dünyasında hareket etmeye karşı bir tavidir. Çünkü bilimin tarihe, insana ve evrene yaklaşımı Batı dışındaki medeniyetlerden farklıdır. Hangi medeniyet içerisinde olunursa olunsun insan, tarih, evren, fizik, kimya vb. alanlarda üretilecek ilmî çalışmalarda Batı kontrolündeki bilimin dayattığı referanslara uyulmak zorunludur.

Eserin ikinci bölümü ise "Savaş" bölümüdür. Şair bu bölümde Taha'nın tekrar kavis görmesinden bahseder ve bunun gelenekleştiğine dair sorgulamada bulunur. Bunun akabinde İslam'a bir çağrı vardır ve burada İslam topraklarını birleştiren bir deveden söz eder:

"Getir bir esinti ey yel peygamberlerden/ Kentlere doğru altın gibi akan çöllerden/.../ Ben bir deve gördüm Basra'yı köpük köpük saçıyordu ağzından/ Bir deve de Bağdat'ı lokma lokma yutan/ Bir hörgücünde Şam bir hörgücünde kızıl bir akşam/ Kudüs'ü Mekke'ye taşıyacak bir deve bulsam/ Dicle'de suvarsam onu Fırat'ta yıkasam/ Kızılırmak toprağından kına sürsem saçlarına" (Karakoç, 2016: 15).

Bu deve saçlarına kına sürülen ve İslam topraklarını birleştirecek bir askerdir. Bu asker Taha'dır ve zikredilen şehirlere bakıldığında bir İslam ülkesi hayali söz konusudur. Bu bölümde dikkat çekici bir diğer kısım "Taha'nın Yarasalarla Savaşı"dır. Şiirden anlaşılan şey, yarasaların dünya sistemi ve bu sistem içinde insanı özünden koparan her şey olduğudur. Şair burada yedi sestem söz eder ve bu seslerden korunmak için Taha'nın Kur'an'a sığındığına değinir.

"Birinin sesi sanki atlardan örülen bir kemerdi/ Birinin sesi çalgın atlara vurulmuş bir eyerdi..." (Karakoç, 2016: 16).

bu yedi ses yedi düvelin sesidir, Taha'nın karşısında yedi düvel, bütün sistemleriyle durmakta ve Taha bunlara karşı kalbini Kur'an muşambalarına sarmıştır. *Diriliş Neslinin Amentüsü'*nde İslam'ın çağa göre değil çağın İslam'a göre şekillenmesini savunan şair, bundan ötürü dünya ve dünya sistemine karşı Kur'an'a sığınan bir nesli tasavvur eder. Bu dünya onun için kan verip süt aldığı bir çeşmedir. İnsan; para, parti, futbol, ideoloji gibi dünya sistemi içerisindeki yarasalara maruz kalırken bir de kendi nefsiyle mücadele etmektedir. Bunlara mukavemet gösterebilmek için sağlam bir dayanağa ihtiyacı vardır. Taha'nın yarasalara hücumunda ise Taha, yarasaların tekniğini ve savaş imkânını bilmesede onların baskın niyetini bilen ve her şeyin farkında olan bir gençtir. Yarasaların ağzını, hıncını ve özlemine bilir. Bu kısmın devamında:

"Neredesin yarasa etkisinden/ Kurtaran kesin belge" (Karakoç, 2016: 18).

diyerek yine Kur'an'ı işaret eder. Bu ilk yarasa savaşından sonra Taha'yı bir doktorun karşısında buluruz. Burada Taha'nın derdi bir kenti kurtarmaktır. Bu kent *Diriliş Neslinin Amentüsü*'ndeki İslam şehridir:

"Bir kavis önünde linç mi demek kurtarılacak bir kent ki/ Yeşil bir toprak selameti" (Karakoç, 2016: 18).

Bu doktor bir Batılıdır. Taha birkaç kez doktora Süryani olup olmadığını sorar. Devamında:

"Bilirim bilirim İncil'den yola çıktınız/ Ama yolu çabuk şaşkırdınız/ İncil'den kendinize bir şey katacağınıza/ Kendinizden İncil'e çok şeyler kattınız/ Sevdiniz öyle sevdiniz ki sevdiğinizi tutup mermere işlediniz/ Ama sonra tutup mermere taptınız.../ Sonra kustunuz mermeri"(Karakoç, 2016: 18).

Taha, doktorun karşısında Batı'yı dini üzerinden eleştirir. Kendi dinlerini bozduklarını ve mermerden, donuk, buz gibi bir medeniyet ortaya koyduklarını söyler. Burada tapılan put hem gerçek hem de mecazidir. Nitekim Tanrı'dan uzaklaşan toplum kendisine ideoloji, parti, kadın, spor, para gibi birçok put yaratmıştır. Taha, Doğu'yu bilen biri olmanın yanında Batı'yı da çok iyi bilen bir şahsiyettir.

"Ey mermer kusan ırk/ Ey oruçsuz tiyatro/ Acıkmış iftarsız acıkmışlar/ Güneşten başka ne bulmuşsa yemiş olanlar"(Karakoç, 2016: 20).

Taha burada sömürgeci bir zihniyete karşı durmaktadır. Bu sömürgeci cephe, sadece ekonomik bir sömürü içinde değil aynı zamanda mimari, kültür, aile, din, zihin ve ruh sömürgecisidir. Batı, Taha'ya göre bilim adı altında misyonerlik yapmaktadır. Bu yönüyle Batı'ya giden Asım ve Haluk'tan çok farklıdır, çünkü onlar Batı'ya ilim için gider fakat Taha için bu bir aldatmacadır:

"İyi sanat doğrusu misyonerlik/ Doktorluk gibi doktor/ Başkası değil doktor güneşi siz batırdınız/ Ama inandım ki doktorsunuz değılsiniz Süryani/ Doktorsunuz doktordan başka bir şey değil yani" (Karakoç, 2016: 21).

Dünya sisteminin sunduğu ve nimet gibi algılanan şeylerin altın art niyet olduğunu bilen Taha, bu sözleriyle her şeyin doktor şahsında Batı tarafından yapıldığını ifade eder. Ayrıca insana statüden ibaret bakan bir zihniyeti de eleştirir. Doktor sadece doktordur. Taha'nın yarasalara ikinci hücumunda bir kısas söz konusudur. Taha uyanmış ve hakkını almak ister, neye uğradıysa aynı şeyi yarasalara yapmak için harekete geçer. Fakat devreye tekrar soytarıların en soytarısı girer. Bu kişi:

"Uyumak gerek uyumak/ Kirpiklerin kıyısında/ Kimildamaksızın durmak.../ Bu mermer ki şaraptır/ Sütun sütun bardaklara/ Doldurun için sevaptır/ Yeniçağ ve yeni zaman/ Geldi ve geçiyor aman/ Kurtulur ona yapışan/ Kurtulur yeniye koşan "(Karakoç, 2016: 21, 22).

diye seslenen ve bu hareketi durdurup düşmanın rengine bürünmeyi teklif eden bir yenici yani bir Batıcıdır. İnsanlara dünya nimetini teklif eder. Fakat yine duvarın ötesinde bir ses bu bozuk dünya nimetlerine karşılık Taha'ya cenneti teklif eder:

"Bir yer var orada ipekten sedirler" (Karakoç, 2016: 22).

Bir hücum sonrasında Taha tekrar doktor karşısına çıkar ve Doğu'nun kaybedişi kesindir. Taha'da tekniğe dair bilgiler mevcuttur fakat o kanı soyuta çevirememenin hüznünü taşır:

"Ve bulmuştu yepyeni bir cebir yarasalar/ Artık Batı yok eden sayılar/ Artık Doğu tükenen rakamlar" (Karakoç, 2016: 24).

Buna rağmen bir ümit de vardır:

"Fakat bir gün gelecek/ Çağırmasını bilen gelecektir/ Doğu'yu Batı'yı bilen gelecek/ Kendi cebrine çeviren gelecektir" (Karakoç, 2016: 24).

Bu ümit edilen nesil yine Taha'nın neslidir. O nesil, Doğu'yu ve Batı'yı çok iyi bilip onlara göre değil onların ilmini kendisine göre şekillendirecek ve kendi ilmini üretecektir. Dipnotu kısmına gelindiğinde artık bozulan toplum düzeni söz konusudur. İlk kısımda evin ölümünden söz edilir. Batı'ya gidenlerin helak olacağı Nuh (AS) ifadesi ile anlaşılmaktadır:

"Batı'nın fısıltısı içlerindeydi/ Oğul önce gitmişti onlar da gidecekti/ Mimar Batı'daydı ev oraya gidecekti/ Bir Nuh olsa önleyecekti belki" (Karakoç, 2016: 25).

Önce oğul ve sonra ailenin gidecek olması, aile kurumunun bozulmasının bireyden başladığını gösterir. Ayrıca toplum bireyini, ailesini ve mimarisini kaybedecektir. Mimarinin toplum üzerindeki olumlu etkisi artık Batı'nın tesiriyle olumsuz bir hâle dönüşecek ve devamında annenin ölümüyle de aile kurumu yıkılacaktır:

"Ev yerleşemedi yeni yerine/.../ Öldü anne ve mutfak kilitlendi/ Kilerler boşaltıldı farelerce/ Anne gitti ve evler döndü yazlık otellere/ Anne gitti ve sular buruştu testilerde/ Artık çamaşırlar yıkansa da hep kirlidir/ Herkes salonda toplansa da kimse evde değildir" (Karakoç, 2016: 26).

Mimarî ve aile meselesi diğer tasavvurlara göre çok önemli bir konu olarak göze çarpar. Mimari, insan üzerinde etkili bir kavramdır. Kültürün yapılar da canlanmasıdır ve aynı zamanda bir milletin tarihi olgunluğunun, sanatının ve dünyayı yorumlamasının vücut bulmuş hâlidir. Mimarî bozulunca, şehir insicamını kaybedecek ve bu da insanı özünden koparacak kadar olumsuz bir etkiye sebep olacaktır. Bu mısraların devamında özden kopuş, toplumun kendine yabancılaşması söz konusudur:

"İçinde o ceylan derisi o meşhur heybe kayboldu/ Nerede doğar doğmaz âyetle karşılanan çocuk" (Karakoç, 2016: 27).

Aile ve mimarînin yok oluşunun devamında toplumun dinden uzaklaşması sorunu da işlenir:

"Gitti bir toyluk bir çıraklık kapladı çarşıları/ Her günkü aydınlık aradı durdu camileri/ Çeşmeler abdestlerde bir azlık duydu ikindileri" (Karakoç, 2016: 29).

Mimarînin ve ailenin yok oluşu dinden kopuşla da bir paralellik gösterir. Bunların akabinde bu duruma başkaldıran ve özünü hatırlayan bir nesil vardır:

"Güneşte arındı bizim giydiğimiz çamaşırlar/ Biz sürekli oğuluz anne gider mi bizden/ Köpük değiliz özüz biz baba bizde/.../ İbrahim'le aydınlanmışlar/ Lût'la çile tozuna batmışlar/ Musa'yla yolculuk aşından tatmışlar/ İsa'yla gök sofrasından utanmışlar" (Karakoç, 2016: 30).

Ferdin bu bozulmadan ve kopuştan kurtuluşu peygambere (SAV) tutunmakla sağlanabilir. Taha ve onun şahsında şekillenecek nesil peygambere (SAV) tutunan bir nesildir. Bu yönden Büyük Doğu nesliyle ciddi bir benzerlik gösterir:

“Sen bir muştı gibi indin kalbime/ve iyi ettin onu ve iyi ettin beni/Artık işim yok hastalıklarla vehimlerle” (Karakoç, 2016: 36).

Kentin ölümü insanın da ölümüdür; artık dini, aileyi ve mimariyi kaybeden toplum bir kentin değil bir tabutun içinde yaşamaktadır. Artık bu tabutum içinde olanların ölü ya da diri olmasının bir anlamı yoktur. Taha'nın nesli kenti yeniden kurup İslam'la şereflendirecek bir nesildir:

“Kent bir tabuttur artık çivisi insan” (Karakoç, 2016: 39).

Kentle beraber artık insan da bir mezarın içinde yaşayan ölü durumundadır. Taha'nın bilgiye bakışı ise Batı'nın insanı merkeze alıp akılcılık adı altındaki fikir sistemine terstir. Çünkü Batı'nın bilgini her şeye madde itibari ile bakar. Kanı bilir fakat baba ile olan bağı bilmez. Anneden ve tabiattan uzaktır, bilimin bildiği ve Taha'ya göre bu soysuz bilgi insan beyniyle beslenir:

“İnsan beyni dışında bir besi bilmeyen tanımayan.../ Birkaç bilgi otu toplayan koyun keçi soyu bilgin.../ İçimizdeki bu dert yine aynı derttir/ Aynayı anlayayım derken kırdın/ Buldum diyerek çocuk gibi haykırdın/ Kadınlardan uzaklaştık belki büyüne kapılarak/ Ama uzaklaştık sabahtan öğleden akşamdan da/ Kanı bilirsin bilemezsin babanın başını” (Karakoç, 2016: 39,40).

Batı'nın bilgisine gelen eleştiri, her şeyin özünü yok saymasına ve Tanrı'yı inkâr edişine dayanır. Her şeyi maddeye indirgeyen bu zihniyet, insanı savaşa ve ölüme götürmüştür. Oysa Taha'nın nesli öldürmekten değil, diriltmekten yanadır. Taha, bilgiyi ve sanatı almak için bir kapının önündedir. Taha, bilgi ve sanatla tekrar doğmaktadır. Bu doğuş bir şehrin yeniden kurulması, ölen annenin geri gelmesi gibidir:

“Sanki tam şimdi Taha/ Bir kere daha doğmakta/ Yeniden bir kere daha doğmakta/ Eyyûb Sultan'da Eyyûb Sultan'da” (Karakoç, 2016: 43).

Taha'nın nesli İslâm dışında başka bir dini kabul etmez. Bir başka dinin kırıntılarına bile tahammül edemez. Çünkü Allah'ın katında hak dinin İslam olduğunu bilir. Nitekim eserin beşinci bölümünde Taha sabır kentindeyken şöyle bir hitapta bulunur:

“Geç ey hristiyanlık bir çocukluk gibi geç/ Taşımada toprağımda saçlarını bırakma” (Karakoç, 2016: 46).

Taha aynı zamanda bütün peygamberlerin özetidir. Tabiatı okuyuşu, dünya sistemlerine karşı tavrı, bilgiye bakışı, insana baktığı pencere, toplumu ve kenti kurtarma gayreti bunun neticesidir. Taha bütün peygamberlerin çektiği acıyı çekmiş, bütün insanlığın tarihî dönemler içerisinde yaşadığını yaşamıştır:

“Yahya'nın sözleri dirildi/ Taha'da İsa'nın gözleri görüldü/ Taha'da acılarda saklambaç oynadı/ Eyyûb'la yaş bir çınar gibi kesildi Zekeriya” (Karakoç, 2016: 57).

Eser'in altıncı bölümünde Taha'nın ölümü anlatılır. Bu insanın yenilgisidir. Yedinci bölümde ise Taha, dört melek ve Kur'an'la diriltir. Bu özlenen hayattır; yani asıl sevgili olan Allah'a Taha'nın kavuşması, dünya sürgününün son bulmasıdır. Sezai Karakoç'un Taha'sı masal şiirinde Avrupa'ya giden son oğuldur. Değişmeden ölmek ister. Taha, *Gül Muştusu* (1968) adlı şiir serisinin sonunda şu dua ile Allah'tan istenen nesildir:

"Yetiş Peygamber imdadı yetiş/ Yetiş Allah'ın izniyle/ Yetiştir erlerini/ Diriliş bayraklarını taşıyan/ Şehit gömleklerini peşin giymiş/ Ateşten, sudan geçer gibi geçen/ Allah önünde her varı yok gören/ Dağların üstünde erip/ Kentlere şafaklar gibi ağın/ Küçük askerlerini/ Gül diksinler diye yeni topraklarına/ İnsanın ta gönlüne yetiştir erenlerini/ Allah'ım/ Âmin" (Karakoç, 2016: 112).

Sezai Karakoç'un *Taha'nın Kitabı*'nda imgelerle anlattığı Taha'nın nesli, *Diriliş Neslinin Amentüsü*'nde daha açık bir şekilde gözler önüne serilir. Bu nesil bir savaşın içerisinde ve bu neslin savaşı; topla, tüfekle, nükleer silah veya gazla yapılan bir savaşın aksine ruh ve zihniyet savaşıdır (Karakoç, 2017: 1). *Diriliş Neslinin Amentüsü*'nde dile getirilen nesil, beşerî olan bütün fikrî ve fiilî sistemlere uzaktır. Onlar için Marksizm neyse Kapitalizm de odur. Bunlara karşı bir reaksiyon gösterilecekse de bu, inanç dâhilinde -yani her türlü faaliyet İslam adına- yapılır: *"Yaşamayı ve ölmeyi, mekâna ilişmeyi, zamana girmeyi, daha doğrusu zaman ve mekânla diyalog kurmayı, ancak ve ancak bu inanç uğruna göze alabilirim."* (Karakoç, 2017: 9). Diriliş nesli, tanrıtanımazlığı bir karanlık olarak görür ve estetiğe de ancak insanı Tanrı'yla bir ünsiyete dâhil ediyorsa estetik olarak kabul eder. Sezai Karakoç bu nesli şöyle tarif eder: *"Diriliş eri bir alpinisttir. İnkâr, red ve kara alışkanlık pürüzlerini kıra kıra bu dik yamaçtan dağın tepesine, temiz havaya ve güneşe yükselecektir kişi. Bütün o çekilen sıkıntılar, korkular, bu sevinç ve bu güvenlik içindir."* (Karakoç, 2017: 10). Taha'nın davası bütün peygamberlerin insanlığı kurtarmak için gayret ettiği ve uğruna çileler çektiği davadır.

Diriliş neslinin tarih algısı günümüzden farklıdır. Onlara göre tarih ilk insandan başlatılır ve 'hakikat savaşı, hakikate karşı savaşlar, başkaldırmalar' olarak üçe ayrılır. Onlar için hayat da aynı şekilde üç başlığa ayrılır (Karakoç, 2017: 12). Nitekim onlar için insanlar, sağcı (hakikat savaşçısı) ve solcu (hakikate karşı gelenler) olarak nitelendirilir. Onlara göre Batı'nın bugün iki zıt kutuplu fikri olan Kapitalizm ve Komünizm bir madalyonun iki yüzü gibidir. Taha'nın savaştığı yarasalar bunlardır. Diriliş eri, bu iki ideolojiye de karşıdır. Çünkü onun dayanağı peygamberler ve İslam'dır. Diriliş, uğurlu bir yoldur ve şeytanın bir araya getirdiği ve uğursuzluk saçan her topluluğu dağıtma yolunu tutan ve Allah'ın ipine sınımsız sarılan bir topluluktur. *"Anarşizm, terörizm benim sistemimde yer bulamaz. Nihilizm de ancak bu insanlık düşmanı eylemlerin felsefesini teşkil edebilir. Bunlara karşın, inançlıyım, barış ve düzen yanlıyım."* (Karakoç, 2017: 14, 15). Diriliş nesli, aynı zamanda barışçıdır fakat varsa bile savaşı, insanlığı kaosa sürükleyen ve onları özünden uzaklaştıran bu beşerî ideallere karşı bir savaştır. Bu nesil, Doğu'yu ve Batı'yı çok iyi bilmektedir. Bunları bildiği gibi kadim zamanlardaki uygarlıkları da çok iyi incelemelidir.

Diriliş nesli, zamana ve tarihe İslam perspektifi ile bakar ve bu perspektifte yer alan kahramanları örnek edinir: *"Zaman ve tarih, ancak İslam perspektifinden bana ulaşabilir. Velilerden, önder ve kahramanlardan, İslam'ı, İslam insanlığını, İslam yurdu olan Öz Ülke'yi savunanlardan örülü bir halka, bir insanlık halkasının izafet çerçevesi içindedir sürekli olarak ruhum. Onları örnek alır. Onların havasını teneffüs eder."* (Karakoç, 2017: 18). Bu nesil için

politika, insana ve eşyaya imanı nakşeden bir araçtır. Taha'nın nesli sürekli sırat-ı müstakim üzere olan bir nesildir ve bu yol dışındaki yollara uğramama gayreti içerisindedir. Diriliş eri, günün adamı değil; demin adamıdır. O, zamanı kılıç gibi keser çünkü zamana ve tarihe hükmü geçmektedir. Gözü açıktır. Taha'nın nesli; gözünü dört açar ve geçmişi inkâr etmeyip, ona köle olmadan onun puslarından kurtarır kendisini. Bu bir çağdışılık da değildir. Geçmiş ve geleceği şimdiye getirir (Karakoç, 2017: 25).

Diriliş neslinin sahip olduğu bir diğer özellik ise İslam'ı çağa değil çağı İslam'a uydurmasıdır. Böylelikle inanmış olan adam da çağdaş olacaktır fakat bunu Sezai Karakoç şöyle dile getirir: *"Evet, inancıma göre Müslüman, inanmış kişi, daima çağdaş olmalı. Ama neyle çağdaş olmalı? Başkalarıyla çağdaş olmak değil, burada kastettiğimiz çağdaşlık. Kendi kendisiyle çağdaş olmalı. İdeal İslam'la çağdaş olmaya çalışmalı sürekli olarak."* (Karakoç, 2017: 29). Bu nesil, inancı içerisinde yaşamayıp dışarıdan da kendini belli eden samimi bir nesildir. Onlar için cephede savaşmak neyse toplum içindeki çürümeyle savaşmak odur. En büyük savunma savaşını veren bu nesil zamanın tekniğine ve sanatına bir cevap verme mecburiyetindedir ve bu uğurda doktor, asker, öğretmen, şair, bilgin ve musikişinaslar yetiştirmelidir (Karakoç, 2017:31).

Sezai Karakoç, nesil tasavvurunda kendisinden önceki şairlerden farklı olarak aile kurumuyla ve mimarisıyla bir site kurma teklifindedir. Çünkü ona göre şehirler insan üzerinde çok tesirlidir. *"Kentler, her yönüyle mümin hâle gelmelidir elimde. Çünkü: şehirlerin de inanmış, inkârcısı, nihilisti, ate olanı vardır. Toplam anlamıyla kent ya imanı ya isyanı haykırır."* (Karakoç, 2017:41). Gayesi bir İslam sitesi kurmak olan şaire göre bu siteyi ayakta tutan dört unsur vardır: 'insan, kent, anlam, tarih'. *"Diriliş insanı, anlamını İslam'dan alan ve tarihini İslamlaştırdığı kentin, kent+toplum olan sitenin kurucusu olacaktır yeniden."* (Karakoç, 2017: 41). Bu sitede aile kurumunun mahremi korunacak, aileler maddi ve manevi açıdan güven içinde olacak ve tarih şuuruna sahip olacaktır. Burada çalışkanlık, üretkenlik, dürüstlük gibi toplumun çürümesine mani olacak meselelere de temas eder. Aynı zamanda bu insanlar, çağdaş oldukları toplumları da yakından takip ederler. Bu sitede insanlar hiçbir parti veya siyasi oluşuma boyun eğmez, gerektiğinde onlara direnir ve haklarını alırlar. Şair, bu sitenin içerisinde bir devlet tasavvuru da sunar: *"Eflatun devletinden teoride, Roma devletinden de pratikte üstün devlet idea ve gerçekleştirimlerini ortaya koyan müminlerin çocukları da bir gün mutlaka maddede ve manada kapitalist ve komünist devlet tiplerini, erdem, adalet, eşitlik, örölüş ve güçlülük bakımından aşan bir devleti omuzlarında yükseltmesini bileceklerdir."* (Karakoç, 2017: 51).

Kısaca denilebilir ki Taha; Doğu'yu ve Batı'yı çok iyi bilen, zamana ve tarihe hâkim olup geçmişi ve geleceği bugüne getiren, insan tarafından üretilip insanı özünden uzaklaştıran her türlü fikre aynı mesafede duran, zeki, çalışkan, cesur, dürüst, namuslu, imanlı, insanları ve toplumu kurtarmak için İslam adına mücadele veren bir ferttir. İnsanı, tarihi ve tabiatı İslam perspektifinden okur; onun için tarih ilk insanın yaratılışı ile başlar ve kâinatı maddeci göz ile okumaz. Bilgi ve estetik, insanı Tanrı'ya ulaştırdığı takdirde onun için kıymetlidir. Onun verdiği savaş, insanı öldüren bir savaş değil aksine insanı İslam ile diriltir bir savaştır. O, aile ve mimarisi ile kurulacak olan İslam şehrinin öncüsüdür.

SONUÇ

Türk edebiyatı içerisinde, bilhassa yakın dönemde, toplumu içerisinde bulunduğu durumdan kurtarmak ve onlara bir kurtuluş reçetesi sunmak adına şairler tarafından nesil tasavvuru yoluna gidilmiştir. Bu tasavvuru bazı şairler öz evlatları üzerinden yaparken bazıları da ortaya yeni bir tip çıkarmıştır. Toplumu ve vatani kurtarmak için ortaya çıkarılan bu tip, şairin inancı ve anlayışı merkezinde teşekkül etmiştir.

Türk edebiyatındaki ideal nesil anlayışı incelendiğinde karşımıza ilk olarak Urfalı Yusuf Nabi'nin oğlu Hayri çıkar. Nabi'nin, oğlu merkezinde çizdiği çerçeve tamamıyla İslamî bir resme oturur. Fakat Nâbî'nin çizdiği portrede oğlunu eve çekilmeye davet etmesi, Hayri'nin pasif bir birey portresine sahip olabileceğini düşündürmüştür. Değişen toplum, yıkılışa giden devlet daha sonra karşımıza Tevfik Fikret'in, üzerinden nesil idealize ettiği oğlu Haluk'u çıkarır. Tevfik Fikret, şiirlerinde inançsız fakat bilime, çalışkanlığa, cesarete, vatan sevgisine ehemmiyet veren bir nesil portresi çizer. Oğlunun Batı'dan her şeyi getirmesini telkin eden şair, şiddetle Batıcı ve Batılı bir nesil ister. Haluk tam bir pozitivisttir. Hürriyete ve bilime önem veren, vatanperver, insanın ve insanı merkeze alan akılcı anlayışın her şeyin üstesinden geleceğine inanıp kendi göbeğini kendisi kesen, inançsız bir nesil tasavvurunun ürünüdür. Mehmet Akif ise Köse İmam'ın oğlu Asım üzerinden bir nesil tasavvuruna girer. Asım; dindar, namuslu, cesur, hakikatçi, vatanperver bir gençtir ve Batı'yı sadece ilim kapısı olarak görür. Onun Haluk'tan ayrılan yönü inanç noktasıdır ve o, Batı'dan sadece ilim alması gerektiğini bilir. Urfalı Nabi'nin Hayri'si ile mukayese edildiğinde de pasif değil girişken bir yapıya isabet etmektedir. O, ismi gibi koruyucu ve kollayıcıdır. Vatani, dinini ve namusunu korumak adına iyi yetişmiş ve ilim yoluna çıkmıştır. Necip Fazıl'a gelindiğinde ise oğlu Mehmet'ten başlayıp topluma yönelen nesil tasavvuru söz konusudur. Mehmet'in şahsında şekillenen Büyük Doğu hareketi; dindar, özüne, diline ve tarihine sahip çıkan, uyanık, gayretli ve aksiyoner bir nesildir. Mehmet'in nesli, yeni kurulan bir ülke için alternatif bir nesil teklifi mahiyetindedir. Özünü reddeden zihniyete şiddetle karşı çıkan, hata yapan ataları dahi olsa onların karşısına dikilen, düsturu İslam olup İslam çerçevesi içinde şekillenen cesur, vatansever, namuslu, tarihe ve zamana hâkim bir nesildir. Nesil tasavvurunda daha sonra ele alınan kişi Nazım Hikmet'in oğlu Mehmet'tir. Mehmet'in nesli Marksist ve Hümanist anlayışla tezahür etmiş bir nesildir. Her şey makineleşmeye, çalışmaya ve insancılığa bağlanmıştır. Nazım Hikmet, bu neslin portresini oluştururken zıtlıkların çatışmasına başvurmuştur. Emperyalizm karşısında çalışıp mücadele eden, insanı seven, mazlumu koruyup kollayan, memleketin ve insanlığın gelişmesi için makineleşen bir nesil portresi çizer.

Sezai Karakoç'un Taha şahsında tasavvur ettiği nesil ise Tevfik Fikret ve Nazım Hikmet'in tasavvur ettiği nesilden din yönünden ayrılır. İslam'ı merkeze alan bu anlayış ile Mehmet Akif ve Necip Fazıl'a yaklaşır fakat Batı'ya ve Batı'nın dünyaya bakışına karşı olan tavrı ile Taha, Mehmet Akif'in tasavvur ettiği nesilden de uzaklaşır. Çünkü ona göre Batı maddecidir ve Batı, insanı özünden uzaklaştırmıştır. Bu açıdan Necip Fazıl'a daha yakındır. Kendisinden önceki nesillerden farklı olarak mimarî, şehir, aile ve devlet ideallerine sahip olan Taha, "Asım ile başlayan dindar nesillerin en olgunlaşmış olanıdır." denilebilir. Taha'nın önce kendisiyle verdiği savaş, İslam karakterine bürünerek insanı özünden koparan ve kaosa sürükleyen sistemlere karşı bir savaşa dönüşür. Taha, öldürmeyi değil İslam ile diriltmeyi gaye edinen dürüst, zeki, bilgili, cesur bir karakterdir. Estetiğe ve sanata, Allah'a yaklaşıyorsa anlam yükler. O; tarihe, zamana, mekâna; Doğu'ya, Batı'ya ve bütün dinî meselelere hâkimdir. Çağa uymaz, çağı kendisine uydurur. Sadece görünenle savaşmaz, onun verdiği bir ruh ve zihniyet

savaşıdır. Asım gibi kısmen ve Hâluk gibi tamamen Batı'dan medet ummaz, Hayri gibi dönemin şartlarından ötürü eve çekilmez. Nazım Hikmet'in oğlu Mehmet gibi bir ideoloji içerisinde şekil alıp onu hayatının merkezine koymaz. Daha çok Necip Fazıl'ın Büyük Doğu tasavvurundaki ideal genç anlayışının olgunlaşmış hâli gibidir. Çünkü zamana, mekâna hâkim oluşu; hâkimiyetin Hakk'a ait olduğuna inancı ve çağı İslam'a uydurma gayreti, dünya sistemlerine karşı İslam'ı teklif edişi bunu gösterir. Taha, diğerlerinden farklı olarak dünya sürgününü tamamlamış; bir dirilmeyle sonsuz hayata gözlerini açmıştır. Dünyada çektiği çilenin karşılığını bulmuştur.

KAYNAKÇA

- Atatürk, M. Kemal (2020). *Nutuk*, Billur Yayınları, İstanbul.
- Akmeşe, Gülnihal (2022). "*Kınalızâde Ali Çelebi'nin Ahlâk-ı Alâî Eserinde İdeal İnsan*", İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Kurumları İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Arhat, Ezra (1996). *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Aydoğdu, Yusuf (2018). "Necip Fazıl Kısakürek'te Gençliğe Bakış ve İdeal Gençlik Tasarımı", *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, Diyarbakır, s. 1612-1626.
- Balcı, Mustafa (2013). "Taha'nın Kitabı", *Doğumunun 80. Yılında Sezai Karakoç'un Şiiri Türk Dili Dergisi*, Sayı 774, s.166, Ankara.
- Budak, Selçuk. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Çam, Çiğdem (2011). "*Mehmet Âkif, Tevfik Fikret Ve Nazım Hikmet'in Şiirlerinde Gelecek Tasavvuru*", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Çetin, Nurullah; Parlatır, İsmail (2001). *Tevfik Fikret'in Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Elmas, Nazım (2021). "Geçmişten Geleceğe Asım'ın Nesli", *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi*, Giresun, s. 182-212.
- Enginün, İnci (2008). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Ersoy, Mehmet Akif (2021). *Safahat (İstiklal Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı)*, TBMM, Ankara.
- Karakoç, Sezai (2016). *Taha'nın Kitabı-Gül Muştusu Şiirler IV*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Karakoç, Sezai (2017). *Diriliş Neslinin Âmentüsü*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Karataş, Turan (2021). *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Kısakürek, N.Fazıl (2014). *Hitabeler*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, N.Fazıl (2016). *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.

Poyraz, Yakup; Yanardağ, M. Fetih (2018). "Klasik Edebiyat Metinlerinde Model İnsan ve Medeniyet İnşası", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Uluslararası İslâm ve Model İnsan Sempozyumu*, Kahramanmaraş, s. 578-583.

Ran, Hikmet Nazım (2008). *Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Samsakçı, Mehmet (2007). "Hayriye ve Haluk'un Defteri Şairlerinin Oğullarına Nasihatnemeleri ve Aradaki Zihniyet Farklılaşması", 38. *Uluslararası İcanas Sempozyumu*, Ankara, s.1365-1382.

Şağbanşua, Sevinç (2006). "*İlahi Dinlerin Hedeflediği İdeal İnsan*", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dinler Tarihi Bilim Dalı Tüksek Lisans Tezi, Elâzığ.

